

แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

Guidelines for promotion of Buddhist Tourism: A case study of Prachakumwanaram temple, Srisomdet, Roi-et province

จุฑาภรณ์ หินชูย*

สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงาน 2) ปัญหาและอุปสรรค 3) แนวทางข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) วัดมีการปกครองภายในวัด มีองค์กรในการดูแลการปกครอง โดยเรียงจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เรื่อยไปตามลำดับ มีเจ้าหน้าที่ของวัดทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และประสานงานสำหรับผู้ที่เข้ามาติดต่อปฏิบัติธรรม มีคณะกรรมการวัดซึ่งคัดเลือกจากคณะสงฆ์ จำนวน 20 รูป และคณะกรรมการวัดซึ่งเป็นบุคลากรภายนอก คัดเลือกจากผู้แทนหน่วยงานราชการและลูกศิษย์ ทำหน้าที่ติดต่อและประสานงาน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีการแยกเขตพื้นที่ฝ่ายคณะสงฆ์และแม่ชีอย่างชัดเจน 2) วัดขาดกิจกรรมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ในการวางแผนการตลาดที่ดี และการดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมยังไม่สามารถสนองต่อความเสถียรนักท่องเที่ยวได้ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา ระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การเที่ยวเชิงพุทธ

ABSTRACT

The objectives of Study entitled “Guidelines for Promotion of Buddhist Tourism: A case study of Prachakumwanaram Temple, Srisomdet, Roi-et Province, were to study, 1) Operation management, 2) Problems and obstacles, and 3) Guidelines for Promotion of Buddhist Tourism in Prachakumwanaram Temple. Results of the study revealed that Wat Prachakumwanaram is a temple for meditation by the Venerable Grand Father, Mun Bhuridatta Mahathera. The Venerable Grand Father, Mun Bhuridatta Mahathera was known for its Buddhist widely. There was a stone pagoda modeled of Royal Buddha in Thailand. People in the area were still inheriting traditional culture and located just from the city center, making it easier for tourists to travel to Roi-Et and nearby areas. Apart from Prachakumwanaram temple, many attractions in Roi-Et could accommodate and met the needs of tourists. However, there were weaknesses in the infrastructure, no bus route through the attractions from public bus station. Problems and obstacles in management; lack of participation of people in the community, private sectors and other government agencies in planning, decision making and implementation of tourism development in Buddhist Tourism and lack of a strategic tourism plan for in the village and district level. Tourism policy and management plan was unclear, given the lack of development attractions continually. The access of tourism infrastructure, facilities and transportation were lack of funding as well as advertising boards and signs were very rare.

Keywords : Participation , Promote tourism, Tourism Buddhist.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงาน ในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมา เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งในภาพรวมแล้ว จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา นั้น ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

รัฐบาลได้กำหนดให้การท่องเที่ยว ถือเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) โดยคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 เพื่อให้ทุกฝ่ายใช้รูปแบบในการช่วยกันผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกลับฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์วิวกฤตและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวในระยะเวลา 4 ปีระหว่าง พ.ศ.2555-2559 โดยเน้นที่ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประเภทโบราณสถานโบราณวัตถุ และประเพณีวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางกรอบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม โดยมีแนวโน้มการพัฒนาท่องเที่ยวจะเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มากขึ้น คือ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นพิเศษ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม ฯ ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลาวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม และประชาชนในท้องถิ่น

บางส่วนได้สังเกตเห็นผลประโยชน์จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง หรือเข้ามาใช้พื้นที่ของวัดในการประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น

การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน นับได้ว่า เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ อันเป็นผลมาจากการที่จังหวัดร้อยเอ็ดไม่ได้เป็นเส้นทางที่สำคัญในเส้นทางท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับขีดจำกัดของการลงทุน จังหวัดร้อยเอ็ดมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ บึงพลาญชัย ถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นเกาะอยู่กลางบึงน้ำขนาดใหญ่ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ตกแต่งเป็นสวนดอกไม้ขนาดใหญ่ มีพันธุ์ไม้ต่างๆ รมรื่นในบึงมีปลาชนิดต่าง ๆ และยังเป็นสถานที่จัดมหรสพต่าง ๆ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด มีศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นสถานที่เคารพบูชาของชาวร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ในบริเวณเกาะกลางน้ำบึงพลาญชัย ,วัดผาน้ำทิพย์เทพประสิทธิ์นิาราม (ผาน้ำน้อย) เป็นสถานที่ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ที่อำเภอหนองพอก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งเป็นสถานที่ที่หลวงปู่ศรี มหาวิโร ได้จุดธูปมาเจริญกัมมัฏฐาน เพื่อแสวงหาความสงบจึงได้สร้างเจดีย์ชัยมงคลขึ้น ซึ่งสถานที่แห่งนี้มีธรรมชาติที่สวยงาม มีสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งธุดงค์สำคัญของพระภิกษุสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต โดยมีพระเกจิชื่อดังสายหลวงปู่มั่น ซึ่งเป็นพระสายกรรมฐาน ,วัดประชาคมวนาราม หรือวัดป่ากุง มีเจดีย์หินทราย ได้แรงบันดาลใจในการสร้างจาก บรมพุทโธ มรดกโลกที่อินโดนีเซีย ด้วยแรงศรัทธาของคณะศิษยานุศิษย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความสมัคสมานสามัคคี เติบโตความดีที่หลวงปู่ศรี มหาวิโร ได้ปฏิบัติดี เป็นเจดีย์รูปทรงแปดเหลี่ยม กว้าง 101 เมตร ยาว 101 เมตร คูคล้ายเมืองสวรรค์ทั้ง 7 ชั้น ยอดของเจดีย์ทองคำหนักถึง 101 บาท บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ภายในเจดีย์เป็นภาพแกะสลักหินทรายเหลืองนูนต่ำ เล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นบรมพุทโธ แห่งแรกในประเทศไทย ตั้งอยู่ที่อำเภอศรีสมเด็จ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดมากนัก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่บ่งบอกด้านสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากสาเหตุนี้จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้เป็นประโยชน์กับบุคคลที่ต้องการข้อมูลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนากลยุทธ์ และเป็นแนวทางสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสภาพทั่วไปและการดำเนินงานของวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดประชาคมวนาราม และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ขอบเขตด้านทรัพยากร ศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวด้านกายภาพวัดประชาคมวนาราม ทรัพยากรวัฒนธรรม มรดกทางศาสนา ได้แก่ เจดีย์หินทราย, เมรุชั่วคราวจิตกาธาน , สถานที่ปฏิบัติธรรม

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและแนวคิดสำคัญที่นำมาประยุกต์ใช้กับการวิจัยครั้งนี้ คือ ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (phenomenology theory) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (tourism) และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (tourism management on sufficiency economy concept) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (people participation) รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน

ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวความคิด และศึกษาเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด

ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด และปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ปัจจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวองค์ประกอบการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประเมินผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงาน 2) ปัญหาและอุปสรรค 3) แนวทางข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจง จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในวัด 2) กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3) กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน 4) กลุ่มผู้นำชุมชนเขตอำเภอสรีสมเด็จ 5) นักท่องเที่ยว เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานของวัดประชาคม-วนาราม การดำเนินงานวัดมีการปกครองภายในโดยมีองค์กรในการดูแลการปกครอง โดยจะเรียงจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เรื่อยไปตามลำดับมีเจ้าหน้าที่ของวัดที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และประสานงานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาติดต่อ ปฏิบัติธรรม และมีคณะกรรมการวัดซึ่งคัดเลือกจากคณะสงฆ์ จำนวน 20 รูป และคณะกรรมการวัดซึ่งเป็นบุคลากรภายนอก คัดเลือกจากผู้แทนหน่วยงานราชการและลูกศิษย์ ครูบาอาจารย์ ทำหน้าที่ติดต่อหรือประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แยกเขตพื้นที่ฝ่ายคณะสงฆ์และแม่ชีอย่างชัดเจน ด้านสิ่งดึงดูดใจวัดประชาคมวนาราม ตำบลศรีสมเด็จอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีเจดีย์ขนาดใหญ่ทำจากหินทรายธรรมชาติเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่ปฏิบัติธรรม, สถานที่ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา, ที่พักอาศัย, ห้องน้ำ, ที่จอดรถ, ร้านขายของต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาและส่งเสริมอยู่เสมอ ห้องน้ำของสถานที่ท่องเที่ยวจะมีการแบ่งเพศของนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เช่น ผู้หญิง, ผู้ชาย, หรือพระภิกษุ เป็นต้น ด้านสถานที่จอดรถ ทางแหล่ง

ท่องเที่ยวก็มีสถานที่จอดรถเพียงแก่นักท่องเที่ยว แต่ถ้ามีช่วงหน้าเทศกาล สถานที่จอดรถก็จะไม่เพียงพอต้องมีการขอยืมสถานที่จอดรถสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ร้านขายของต่าง ๆ แต่ละสถานที่ท่องเที่ยวก็มีความกว้างใหญ่แตกต่างกันไป เพื่อความเป็นระเบียบและความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดร้อยเอ็ด มีหลากหลายสถานที่ มีระยะทางไม่ห่างกันมาก มีถนนลาดยางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว และมีป้ายบอกทาง แต่ป้ายบอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวยังน้อยอยู่ต้องมีการเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขาดความต่อเนื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ประสานงานปรับการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งปีพุทธศักราช 2557 ให้จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นปีแห่งการท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางมีจำนวนน้อย รวมถึงป้ายที่บ่งบอกถึงว่าวัดประชาคมวนารามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธความดึงดูดใจมีน้อยขาดการนำเสนอเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่น สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ รวมทั้งเจตคติของประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ที่ห่างไกลจากพุทธศาสนา เยาวชนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาค่อนข้างน้อย ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนองค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในเขตพื้นที่อำเภอสรีสมเด็จ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมไม่สามารถสนองต่อความสะดวกนักท่องเที่ยวได้

3. แนวทางข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด แนวทางในการดำเนินงาน คือ 1)สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานของรัฐ บ้าน วัด สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอสรีสมเด็จ ร่วมกับเทศบาลตำบลศรีสมเด็จ และโรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลศรีสมเด็จ ร่วมมือกับทางวัดจัดยุวมัคคุเทศก์ โดยนักเรียน นักศึกษา ที่ได้รับการอบรมและได้รับความรู้แล้วเป็นมัคคุเทศก์ประจำวัด เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาและทำบุญไหว้พระปฏิบัติธรรม รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วม

ช่วยเหลืองานทางวัดประชาคมวนารามในการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการสร้างน้ำพระบรมสารีริกธาตุประจำปี โครงการกิจกรรมบวชภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน ที่วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้แก่ ชาวพุทธ ประชาชนทั่วไป ผู้สนใจ และนักท่องเที่ยว ในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา 2) ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น โครงการสร้างน้ำพระบรมสารีริกธาตุประจำปี โครงการกิจกรรมบวชภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น และกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด หน่วยงานราชการควรมี การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ทั้งทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการตามเว็บไซต์ต่าง ๆ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความ ต้องการของผู้สนใจเข้ามา เพื่อปฏิบัติธรรม ไหว้พระ สวดมนต์ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ของวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งด้านเส้นทางการเดินทาง การมีป้ายประชาสัมพันธ์บอกทางเส้นทางคมนาคมให้สามารถสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยวได้ รวมถึงด้านการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

สรุป แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ บ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น การตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมภาคฤดูร้อน โครงการสร้างน้ำพระบรมสารีริกธาตุประจำปี โครงการกิจกรรมบวชภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น เพื่อเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด หน่วยงานราชการควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ทั้งทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการตามเว็บไซต์ต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นการชักนำนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงพุทธศาสนาได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะ

สรุปการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด ทำให้ผลการศึกษาที่ได้อาจอยู่ในขอบเขตจำกัด ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งต่อไปในอนาคต ดังนี้

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดต่อไป

2. ควรศึกษาเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ต่ออำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยววัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

3. ควรศึกษาผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด เพื่อมาศึกษา พัฒนาและแก้ไขต่อไปให้ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ ขอขอบคุณ คณาจารย์ คณะวิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำที่ดีในการทำการศึกษาอิสระเรื่อง แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด และขอขอบคุณบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลทุกฝ่าย สุดท้ายขอขอบคุณกำลังใจจากครอบครัวที่มีส่วนในความสำเร็จของผลงานครั้งนี้

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *แนวทางการจัดการและส่งเสริม การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4. (2551). *ท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.